Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2020

EALAÍN

Stair agus Léirthuiscint na hEalaíne

Ardleibhéal

Tá 150 marc ag gabháil leis an bpáipéar seo

2 uair 30 nóiméad

Treoracha

Freagair **trí** cheist mar seo a leanas: ceist amháin as Roinn I (An Ealaín in Éirinn), ceist amháin as Roinn II (Ealaín na hEorpa 1,000 AD - An Lá Inniu), agus ceist amháin as Roinn III (Léirthuiscint na hEalaíne).

Tá na ceisteanna uile ar cómharc (50).

Ba chóir sceitsí agus léaráidí a úsáid chun do chuid pointí a léiriú.

Déan tagairt, de réir mar a chuirtear sin in iúl, do na ***léaráidí atá ar an mbileog a ghabhann leis an bpáipéar seo***.

Roinn I – An Ealaín in Éirinn

1. Le linn na Cré-Umhaoise in Éirinn tháinig réimse mór de theicnící nua, nuálacha agus cruthaitheacha chun tosaigh sa mhiotalóireacht.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do **dhá** shampla ainmnithe de dhéantúsáin de chuid na Cré-Umhaoise. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don fhoirm, don fheidhm, do na teicnící agus don mhaisiúchán atá ag an dá shampla.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar an áit agus ar an gcaoi a bhfuair muintir na Cré-Umhaoise in Éirinn a gcuid bunábhar.
Léirigh do fhreagra.

2. Le teacht na gCeilteach, le linn na hIarannaoise, rinneadh athbheochan ar ealaín na snoíodóireachta cloiche in Éirinn.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do **Ghallán an Tuair Rua**, ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don fhoirm, don fheidhm, do theicnící saoirseachta cloiche agus don mhaisiúchán.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shampla ainmnithe **amháin** eile de shnoíodóireacht chloiche ón ré seo in Éirinn.
Léirigh do fhreagra.

3. Tugtar le fios de thoradh mhaisiú **Leabhar Dharú** go rabhthas faoi anáil tionchair éagsúla nuair a cruthaíodh é.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat don ***léiriú atá ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra do dhearadh, do na híomhánna, don ornáidiú agus do dhath(anna).
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar lámhscríbhinn ainmnithe Éireannach **amháin** eile a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.
Léirigh do fhreagra.

4. Aithnítear go bhfuil a stíl shainiúil féin ag roinnt le hailtireacht Phallaidiach na hÉireann.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do shampla ainmnithe **amháin** d'ailtireacht Phallaidiach in Éirinn. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ailtire, do na gnéithe ailtireachta agus do mhaisiúchán inmheánach an fhoirgnimh atá roghnaithe agat.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shampla ainmnithe **amháin** eile d'ailtireacht Sheoirseach in Éirinn.
Léirigh do fhreagra.

5. Ó thaobh na péintéireachta de, is dócha gurbh é Jack B. Yeats (1871-1957) an chéad mhór-léirmhínitheoir ar shaol agus ar thírdhreacha nua-aimseartha na hÉireann.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Snámh na Life**' ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, don stíl agus do na teicnící.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar phictiúr ainmnithe **amháin** eile le Jack B. Yeats.
Léirigh do fhreagra.

6. Is fada téamaí as miotaseolaíocht agus finscéalta na hÉireann ina bhfoinsí inspioráide le haghaidh Ealaín na hÉireann.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Fionn Mac Cumhaill agus a Chúnna**', ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh/don fhoirm, do na bunábhair agus don suíomh.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe Éireannach **amháin** eile atá bunaithe ar mhiotaseolaíocht agus finscéalta na hÉireann.
Léirigh do fhreagra.

7. Roghnaigh duine **amháin** díobh seo a leanas:

- Nathaniel Hone Sinsearach (1718-1784)
- Sir John Lavery (1856-1941)
- Roderic O'Conor (1860-1940)
- Eileen Gray (1878-1976)
- Louis le Brocquy (1916-2012)
- Dorothy Cross (r.1956)
- Colin Davidson (r.1968).

Déan cur síos agus plé ar shaothar an ealaíontóra/an dearthóra atá roghnaithe agat, agus déan tagairt mhionsonraithe do **dhá** shaothar ainmnithe. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar/don fheidhm, don stíl, do na meáin/na bunábhair, do na teicnící agus do thionchair.
Léirigh do fhreagra.

Roinn II – Ealaín na hEorpa (1,000 AD – An Lá Inniu)

8. Chonacthas forbairtí móra ó thaobh struchtúir agus stíle de le linn na ré Gotaí de thoradh na nuálaíochta i dteicnící ailtireachta.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do shampla ainmnithe **amháin** d'eaglais nó d'ardeaglais Ghotach a bhfuil staidéar déanta agat uirthi. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don struchtúr, don leagan amach agus don mhaisiúchán dealbhóireachta.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar thábhacht na gloine daite sa ré Ghotach.
Léirigh do fhreagra.

9. Ina shaothar, d'éirigh le Paolo Uccello (c.1397-1475) dlíthe na heolaíochta agus na matamaitice a chomhcheangal le mionsonrú agus maisiúchán dathannach.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Cath San Romano**', ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, do na teicnící agus do láimhseáil na fíorach daonna.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe **amháin** eile le Paolo Uccello.
Léirigh do fhreagra.

10. Tá ardéirim Michelangelo (1475-1564) le feiceáil sa chumas a bhí ann idéil na háilleachta clasaicí a úsáid chun radhairc ard-mhothúchánacha a cheapadh.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Pietà**', ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, do na teicnící agus do láimhseáil na fíorach daonna.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe **amháin** eile le Michelangelo.
Léirigh do fhreagra.

11. Meastar Hans Holbein Óg (1497/8-1543) a bheith ar dhuine de an healaíontóirí portráide ba thréithí ón 16ú haois.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Na hAmbasadóirí**', ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, don stíl, do na teicnící agus do láimhseáil na fíorach daonna.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe **amháin** eile le Hans Holbein.
Léirigh do fhreagra.

12. Chuaigh Georges Seurat (1859-1891) i ngleic le hairíonna na foirme, an datha agus an tsolais agus é ag léiriú an tsaoil mórthimpeall air.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do '**Tráthnóna Domhnaigh ar Oileán La Grande Jatte – 1884**', ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, do dhath(anna), don stíl agus do na teicnící.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe **amháin** eile le Seurat.
Léirigh do fhreagra.

13. Rinne saothar Salvador Dalí (1904-1989) ealaín an 20ú haois a athrú ó bhun trí léiriú a thabhairt ar an intinn neamh-chomhfhiosach.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do phictiúr ainmnithe **amháin** le Dalí. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don ábhar, don chomhdhéanamh, don stíl, do dhath(anna) agus do na teicnící.
agus
Déan cur síos agus plé achomair ar shaothar ainmnithe **amháin** eile le Dalí.
Léirigh do fhreagra.

14. Freagair (a), (b), agus (c).

(a) Roghnaigh agus ainmnigh saothar le duine **amháin** díobh seo a leanas:
- Gian Lorenzo Bernini (1598-1680)
- Canaletto (1697-1768)
- Gustave Courbet (1819-1877)
- Claude Monet (1840-1926)
- Lucian Freud (1922-2011).

(b) Déan cur síos agus plé mionsonraithe ar an saothar atá roghnaithe agat, agus bíodh tagairt agat don ealaíontóir, don ábhar, don stíl, don chomhdhéanamh/don fhoirm, do na bunábhair, do na teicnící agus don ré ina ndearnadh an saothar.

(c) Ainmnigh saothar **amháin** eile leis an ealaíontóir a roghnaigh tú, agus déan cur síos agus plé achomair ar an saothar sin.

Léirigh do fhreagra.

15. Freagair (a), (b), agus (c).

(a) Déan plé ar fhorbairt ceann **amháin** de na stíleanna nó de na gluaiseachtaí ealaíne seo a leanas:
- An Nuachlasaiceachas
- An Rómánsachas
- An Siombalachas
- An Bauhaus.

(b) Déan cur síos ar phríomhghnéithe na stíle nó na gluaiseachta a roghnaigh tú.

(c) Déan cur síos agus plé ar shaothar ainmnithe **amháin** le healaíontóir ainmnithe a bhfuil a s(h)saothar ina eiseamláir thipiciúil den stíl nó den ghluaiseacht seo.

Léirigh do fhreagra.

Roinn III - Léirthuiscint na hEalaíne

16. Ní mór do ghailearaí ealaíne, músaem nó ionad léirmhíniúcháin éifeachtach riachtanais an bhreathnóra a chur san áireamh ó thaobh rochtain ar na déantúsáin agus eolas fúthu.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat do ghailearaí ealaíne, músaem nó ionad léirmhíniúcháin ainmnithe ar thug tú cuairt air. Déan cur síos mion ar **dhá** dhéantúsán ainmnithe ar chuir tú suim iontu, agus déan plé ar conas a chuir rochtain ar agus eolas faoi na déantúsáin sin le do chuid foghlama.
agus
Tabhair breac-chuntas achomair ar na dúshláin a bhaineann leis na hearraí seo a leanas a chur i láthair le haghaidh taispeántais:

- olaphictiúr mórscála ar chanbhás
- suiteán ina bhfuil scáileán idirghníomhach
- bonn ór.

Léirigh do fhreagra.

17. Is minic a chruthaíonn dearthóirí faisin foirmeacha ealaíne inchaite as bunábhair agus íomhánna neamhghnácha.
Déan an ráiteas sin a phlé agus tagairt agat don ***léiriú atá ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra do choincheapa, do na bunábhair, do dhath(anna) agus don éifeacht ó thaobh amhairc de.
agus
Tabhair breac-chuntas achomair ar do choincheapa amhairc i gcomhair píosa ealaíne inchaite bunaithe ar stíl ealaíne a bhfuil staidéar déanta agat uirthi. Tabhair fáthanna le do chinntí dearaidh.
Léirigh do fhreagra.

18. Is iondúil go mbaineann 'ealaíona sráide' éifeachtacha le healaíontóirí agus taibheoirí ag comhoibriú le pobal chun eispéiris amharclainne agus amhairc atá mórthaibhseach a chur i láthair ar an tsráid.
Déan plé ar an ráiteas seo agus tagairt agat don ***léiriú atá ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don scála, do na bunábhair, do dhath(anna) agus don éifeacht ó thaobh amhairc de.
agus
Tabhair breac-chuntas achomair ar do choincheapa amhairc i gcomhair mórthaibhsiú 'ealaíon sráide' a cheiliúrann oidhreacht ealaíne na hÉireann. Tabhair fáthanna le do chinntí dearaidh.
Léirigh do fhreagra.

19. Is féidir le dearadh troscáin aghaidh a thabhairt ar cheisteanna timpeallachta le linn dó teacht ar bhealaí nuálacha chun táirgí atá inbhuanaithe agus cruthaitheach a dhéanamh.
Déan plé ar an ráiteas seo agus tagairt agat don íomhá ***atá léirithe ar an mbileog leis seo***. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don fhoirm, do dhath(anna), don stíl agus do na bunábhair.
agus
Tabhair breac-chuntas achomair ar do choincheapa amhairc i gcomhair píosa troscáin inbhuanaithe a bheadh oiriúnach le haghaidh seomra páiste. Tabhair fáthanna le do chinntí dearaidh.
Léirigh do fhreagra.

20. Bíonn ról fíorthábhachtach ag 'ealaíontóir cluiche' i gcruthú saothar ealaíne déthoiseach (2T) agus tríthoiseach (3T) le haghaidh na ngnéithe amhairc i bhfíschluiche amhail na carachtair agus timpeallachtaí, chun eispéireas amhairc éifeachtach a chur ar fáil do na himreoirí.
Déan plé ar an ráiteas seo agus tagairt agat d'fhíschluiche ainmnithe **amháin** a bhfuil taithí agat air. Bíodh tagairt agat i do fhreagra don choincheap, do dhearadh na gcarachtar agus do dhearadh na timpeallachta.
agus
Tabhair breac-chuntas achomair ar do choincheapa amhairc i gcomhair físchluiche oideachasúil atá bunaithe ar ghailearaí ealaíne nó músaem. Tabhair fáthanna le do chinntí dearaidh.
Léirigh do fhreagra.

Níl aon ábhar scrúdaithe ar an leathanach seo